

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1635. Soc. 96.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

dem, ut Eboræ conderet domicilium pro tironibus educandis, quibus promoveretur apud Indos fidei propagatio. Verum solutis debitis, ac legatis, quæ supererant, non sufficere tanto operi condendo. Propterea mandata est executioni prior voluntas, quæ legabat sua bona Domui Professæ Ulyssiponensi. Cernitur ejus inscriptio sepulchralis ad januam vestiarii sacri, & parvum sacellum, quod illius sumptu confurrexit. Conimbricæ tumulatus in templo nostro veteri, quo loco sacerdos in ara principe ad gradus Missæ Sacrificium orditur. Legavit Conimbricensi Collegio regalium æreorum trecenta millia, insuper quadraginta millia pro præmiis inter catecheseos explanationem distribuendis. Domui Professæ Ulyssiponensi quadringenta millia impertivit. Fuerunt multò plura ejus pia legata. Morienti affedit noster Sebastianus Coutus, qui & in exequiis laudationem funebrem ei adornavit.

11. Ad Orientis regiones sex profecti sunt. P. Franciscus Ferreira Conimbricæ agebat tironum Magistrum. P. Antonius Mascarenus obivit in itinere. Profecti ad Indiam. Quatuor, Gabriel Magalanius, Petrus Ferreira, Antonius Pereira, & Antonius Henriquius, sacris adhuc non erant initiati. Tironum nostrorum numero adiunguntur Joannes Gomius, & Emmanuel Pereira, subinde primarii Professores Theologiæ in Eborensi Academia. Ingressi.

Annus 1635. Soc. 96.

1.

Sub anni principium luctu oppletur Provincia Capite suo amisso P. Ludovico Lobo. Eboræ 4. Januarii è vivis, imò ad vivos abiit ætatis anno quinto supra septuagesimum, Societatis quadagesimo septimo. Parentes habuit Alvitenses Barones de prima Regni nobilitate. Natus annos octo supra viginti dedit nomen Societati post ærumnas Africanas; nam comitatus fuerat Sebastianum Regem, perpessusque duram servitutem. Apud nos Latinitati, Philosophiæ ac Theologiæ studuit. Excellentissimis clarebat exemplis, quæ memoro in opere de tironibus Eborensibus. Eleemosynâ, quam iniens Eboræ Societatem templo donavit, factum est amplissimum conopceum sericum, quod per majorem hebdomadam explicatur super regium pegma, in quo veneranda populo solet exponi Eucharistia. Mors P. Ludovici Lobi Provincialis.

2. Nihil minus curavit, quàm splendor natales suos. Sæpe domum comportabat humeris empta in foro. Grassantibus in Collegio morbis obtulit se, ut valetudinarii curam haberet; summâ & indefessâ charitate partes illius muneris explevit. Imitandum sibi proposuerat admirabilem Domini Martyrem Gonçalum Sylveiram. Plurimas obivit missiones. Annis multis Ulyssiponensis domus Professorum incola Christianæ doctrinæ egit Magistrum in locis publicis copioso animarum proventu. Rexit Bracharense Collegium, deinde Villavissosæ Professam Domum, Collegium D. Antonii, Conimbricensè, Eborensè, denique totam Provinciam.

3. Præibat exemplo subditis in acquirendis virtutibus. Nunquam indultit corpori suo; maceravit abstinentiis, vigiliis, flagris, ciliciis, & continuatis per omnem vitam laboribus. Lustrans secundò Eborensè Collegium oppressus est morbo supremo. Ad illius funus aderat omnium ordinum maximus concursus. Ante obitum nominavit Vicarium Provinciale Ven. P. Antonium Mascarenium, qui nonâ die Junii tradidit Provinciæ gubernaculum Patri Petro Rochiæ. Novus Provincialis.

4. Biduo antè donatus est in Ulyssiponensi Collegio sexagenario major Melchior Gomius Villanovanus diœcesis Bracharensis. Insumebar orando plurimas horas in oculo templi post expleta sui muneris pensâ. Vix avelli poterat è præsentia tabernaculi servantis Eucharistiam. Tum nostris, tum externis erat exemplo Melchioris virtus. Mors Melchioris Gomii.

Antonius Franco.

1.1

5. Tres

Ven. P. Marcellus Matrillus cum pluribus it ad Indiam.

5. Tres supra triginta, Duce Venerabili Martyre P. Marcello Mastrillo, spiritali Indis opem laturo abivère, decem Lusitani, unus Bojus, reliqui Itali. Magnum Ignatii miraculum Xaverius, Xaverii Mastrillus: nam huic ægrotanti, aut morienti potiùs, ut est orbi notissimum, apparuit Xaverius, sanitati integræ restituit, jussitque adire Japoniam martyrii laureolam indepturum, Nihil æquè Marcellus desiderabat, atque secum ferre depictam veram effigiem S. Xaverii, qualem habitu peregrinantis oculis suis inspexerat. Neapoli, Romæ, Matrici celeberrimos pictores fatigavit, explicando suam ideam, ut referrent in tabulam. Ubique frustra laboratum.

6. Conscensurum proximè navem P. Simon Alvarus Ulyssipone tironum Rector invitavit, ut tentaret, an Dominicus de Cunea socius Coadjutor in ea domo habitans posset assequi penicillo ipsius de Xaverio ideam. Morem Rectori gessit Marcellus, non tam spe motus, quàm ut responderet comitati Rectoris. Dominicus, ut suo loco dictum, pictor egregius, & præcellentium virtutum, operi manum adhibet, Marcello cuncta Xaverii explicante lineamenta. Plurimum desudavit, quin ideam transferret in tabulam. Opere desperato se Marcellus in lectum colligit, Dominico per noctem incumbente juxta ideam Marcelli exarandæ picturæ. Cùmque sibi videretur effigiem veram expressisse, defert ad Marcellum; hanc intuitus, lætitiâ vix sui compos: *Hic est, exclamat, hic est meus Sanctus: verissima est effigies.* Eam Marcellus tulit usque in Japoniam. Dominicus penicillo in alteram transcripsit tabulam, quæ ad hodiernam diem cernitur in domo tironum prope horologium clauso loculo marmoreo, & speculari defensâ à temporis & pulveris injuria.

P. Balthasar Costa.

7. De Lusitanis unus fuit Ven. P. Balthasar Costa, qui primus in Madurensi regione professus Joguium vivendi morem: hunc subinde Nostri sunt imitati ad Ethnicos convertendos eventu prospero. P. Balthasar vitam vulgavi typis in opere de tironibus educatis Ulyssipone.

Novenna Xaveriana.

8. Per hos annos introducta novendialis devotio in honorem S. Francisci Xaverii ante duodecimam diem Martii, quâ à Gregorio XV. solemnè ritu in Canonem Sanctorum relatus est. Sumpsit initium hujusmodi cultus Divi à miraculo recens memorato de P. Marcello Mastrillo, qui ad augendam Patroni sui venerationem tales preces instituit, quæ primùm sunt habitæ in templo Domus Professæ Ulyssiponensis, toto jam orbe celebres. Ad hujus precationis imitationem tot sunt per Lusitaniam, atque etiam, ut intelligo, per Hispaniam, Italiam, Germaniam, aliasque regiones instituta novendialia, ut jure merito Xaverianum novendiale possit omnium dici origo, & caput.

Joannes Dux Brigantinus excipitur ab Academia Eboresis.

9. Eboræ magnis plausibus ab urbe & nostris excipitur Joannes Dux Brigantinus, postea Rex Lusitaniæ. Marchio Ferreirensis Brigantino in paucis charus Conjugem duxit Joannam Pimenteliam. Villavissosâ Dux venit Marchioni gratulaturus ortum primogeniti, eumque de lustrali fonte suscepturus. Hic est ille, qui cùm hæc scribuntur, adhuc vivit titulo Ducis Cadavalensis condecoratus. Ut erat Joannes unica Lusitanorum spes & amor, totam urbem ejus præsentia recreavit, nostros cum primis homines, quos specialiter dilexit. In templo maximo, illo audiente, pro concione dixit noster Gaspar Correa: postrema verba hæc fuère: *Adhuc, Princeps, cernam in tuo capite coronam, stetit paulum suspensâ voce, protinus subjecit, gloriæ, ad quam nos DEUS perducat.* Maximo plausu illa suspensio celebrabatur. Verùm delatus apud Philippum Regem, vocatur Matritum, ut suo loco narrabitur.

10. Integrâ die in Collegio nostro lubuit Duci commorari. Templum ingrediens rejecit umbellam, ut fecerat in templo maximo. Refugit semper heros prudentissimus, quidquid posset affectati Regni præbere significationem. Ad templi januam salutatus ab Academia, cujus parietes magnificè exornabantur. De templi absidibus applausère octo figuræ referentes Brigantinos Duces, & ejus authorem Familiæ. Post sacrum auditum in aulam primariam Academiæ deductus interfuit panegyri dictæ à P. Francisco Freirio Academiæ Professore.

11. Cùm

11. Cùm prandium in triclinio nobiscum sumere dignaretur, de pulpito resonerunt orationes penè omnibus Europæ linguis. Post meridiem tragœdia de S. Eustachio, quem specialiter colit Brigantina Domus, in atrio Academico producta est, autore P. Andrea Fernandio Vianensi Transtagano, quem postea Joannes in solium evectus sibi voluit Confessarium, & omnium consiliorum participem. Recesit Princeps in Villamvissosam singularibus Societatis nostræ in Brigantinam Domum amoris argumentis magnopere contentus.

Annus 1636. Soc. 97.

IN coactis Ulyssipone Aprili mense Provincia Comitii deletus est Procurator in urbem iturus P. Simon Alvarus tironum Rector. Cepit hoc anno Collegii nomen Residentia Michaëlenfis. Primus ibi Rector Ven P. Ludovicus Lopius Vidigueirensis. Ad Indiam successu non optando tetenderunt: mense Junio Ulyssiponem reverti coëgit importunitas temporis, & maris constans pertinacia. Non silendum heroicum exemplum P. Joannis Freirii. Quinque focii nondum sacerdotes erant Indicæ missioni destinati, expectabantur aliquot sacerdotes Itali, qui necdum advenerant. In his angustiis, professionis opportunitate jam urgente, Provincialis dat litteras ad P. Joannem Freirium, qui multis annis in Angola fuerat, proponit, quæ sit necessitas, ut saltem sacerdos unus præsit ituris focii: fidere, ipsum Deo præstaturum id obsequii, se cogere pro potestate non audere. His litteris acceptis respondit Freirius, se paratum obtemperare. Nec secus fecit. Verùm revertente navi non opus ipso fuit anno sequenti.

Conventus
Provinciae,
Collegium
Michaëlense
Profecti ad
Indiam.
Heroicum
exemplum.

2. Nonnulli sacerdotes excoluerunt singuli cum socio oppida plurima. P. Joannes Cabralius vocatus Santarium à Lupo Cunea ejusdem oppidi Domino, supplicationem piissimam de Passibus introduxit. Arganillii P. Paulus Madureira eandem supplicationem constabilivit. Ut opus foret perenne, sodalitatem instituit nomini JESU dicatam, cujus esset dicte supplicationis cura & sumptus. Præter alia, quæ prætereo, matrem filio & nurui placavit. Uxorem ille duxerat invitâ matre. A multis annis nulla effecit industria, ut filium mater admitteret in conspectum. Fæminam dum convenit, & alloquitur P. Madureira, comperit saxo duriozem. Tantùm perstitit alias, atque alias cumulando rationes, ut inflexerit. Ocyus per sacerdotem, qui P. Madureiram comitabatur, jussit evocari natum. E domo prodeuntem ad infimas scalas egrediens de interiori domo, ferocissimus porcus dentibus & rostro percellit in crure. Nec antè, nec postea id animal in ea domo, aut oppido conspectum. Dæmonem sub ea larva delituisse non dubitatum, indignantem, quòd eriperetur sibi præda, sedem antiquam deseruisse.

Missiones.

3. P. Matthæus Figueiredus excurrit per Bobadelam, & finitimos pagos, ac vicos. In pago sancta Olaya dicto, persuasione Patris locatum in æde sacra tabernaculum cum Eucharistia. Quòd eâ hæctenus cartuissent, plurimi de vita cedebant viatico fraudati. Et modus quæsitus ad sustinendum sumpsum flammæ perpetuæ. Esgueiram piis exercitiis & concionibus inflammavit per Quadragesimam P. Bartholomæus Pereira cum Ludovico Freirio non sacerdote. Ut in sacro suggesto excellens fuit P. Pereira, commovit ad se audiendum non solum Esgueirenses, sed Aveirenses Dynastas. Persuasit sodalibus divi Andrea, ut cæteris sodalitiis sui legibus eam adderent, per quam donaretur puero certum stipendium, qui diebus singulis per compita sonante tintinnabulo commendaret populo fundendas preces pro animabus in igne piaculari detentis. Cùm Esgueira parùm ab Aveiro distet, sæpe Dux Juliana ad se jussit ire cum pueris, ut coram explicaret Christiana mysteria.

Antonius Franco.

L 1 2

4. In